

Center for Sundhedsanalyser, Lægemiddelstatistik og Sundhedsdataprogrammet

28. september 2016

Dokumentation af indikatorer for tvang i psykiatrien

Notatet beskriver og dokumenterer de indikatorer, der af Task Force for Psykiatriområdet er foreslået til monitorering af tvang i psykiatrien med henblik på at opnå målsætningen om halvering af anvendelse af tvangsforanstaltninger i 2020 i forhold til beregnet baseline for årene 2011-2013.

Notatet beskriver overordnet beregningsgrundlaget samt valgte metoder til at beregne indikatorerne. Dokumentet er tænkt som en uddybning af værdierne og datagrundlaget bag opgørelsen af indikatorerne. Dokumentet er delt op i følgende overafsnit:

1. Frekvens for offentliggørelse af indikatorer for tvang i psykiatrien
2. Datagrundlag
3. Om data for tvang i psykiatrien
4. Metodevalg
5. Indikatorbeskrivelse

Ad 1) Frekvens for offentliggørelse af indikatorer for tvang i psykiatrien

Frekvensen er to årlige offentliggørelser af indikatorerne for løbende år, hvilket vil sige 12 på hinanden følgende måneder.

Dette indebærer, at hver anden offentliggørelse er tal for et helt år, mens hver anden vil medtage andet halvår for foregående år samt første halvår for indeværende år.

Ved opgørelse af hele år opgøres tal efter kalenderårets udløb på årsniveau i forhold til baseline med offentliggørelse i april måned. De årlige opgørelser skal ses som en status i forhold til målet i 2020.

Baseline er fastlagt som et simpelt gennemsnit af årene 2011-2013.

På samme måde opgøres indikatorerne på årsniveau glidende over to fortløbende kalenderår på basis af registerdata fra 1. juli foregående år til 30. juni indeværende år. Fx medtager offentliggørelsen i oktober måned 2016 data fra 1. juli 2015 til og med 30. juni 2016. Data vises ligeledes i forhold til baseline med offentliggørelse i oktober måned.

Ad 2) Datagrundlag

Datagrundlaget for opgørelsen af tvang i psykiatrien er Register for Anvendelse af Tvang i Psykiatrien (TIP). Regionerne indberetter til registeret via Sundhedsdatastyrelsens Elektroniske Indberetningssystem (SEI).

Der skelnes i opgørelserne mellem to opgørelsesmetoder:

1. Påbegyndte tvangsforanstaltninger i perioden

Konsekvensen er, at registreringer i Registeret for Tvang i Psykiatrien uden registreret slutdato for tvangsforanstaltningen ikke tæller med i opgørelserne over berørte, men kun tæller med i opgørelserne over påbegyndte tvangsforanstaltning¹. Fra og med opgørelsen af indikatorerne for hele året 2014 vil det dog være sådan, at patienter med tvangsforanstaltning uden indberettet slutdato med startdato i perioden tæller med i opgørelsen for den givne periode, men ikke i senere perioder.

Når andelen af personer med tvangsforanstaltninger opgøres **i forhold til antallet af indlagte**, medtages oplysninger i Landspatientregisteret i beregningen. Det drejer sig om patienter med kontakttypen indlæggelse.

Alle opgørelser på data fra Landspatientregisteret er afgrænset som ”berørt” – både i nævner og tæller for indikatoren.

Ved opgørelser **i forhold til befolkningstallet** er kilden til antallet af borgere Danmarks Statistiks kvartalsvise opgørelse af befolkningstallet (Statistikbanken/folk1).

Antallet af borgere i regionerne er opgjort ved årets start for hele år og 3. kvartals start for løbende år.

3) Om data for tvang i psykiatrien

Data omfatter indberetninger til Register for Tvang i Psykiatrien (TIP), herunder:

- a) Data fra voksenpsykiatrien og børne- og ungdomspsykiatrien.
- b) Data fra både almenpsykiatriske afdelinger og retspsykiatrien.
- c) Data for patienter som er udsat for tvangsforanstaltninger (i psykiatrilovens forstand) under indlæggelse på somatiske afdelinger.
- d) Data fra afdelinger med hovedfunktion, regionsfunktion og højt specialiseret funktion. De højt specialiserede funktioner inden for de to psykiatriske specialer er ikke ligeligt fordelt mellem regionerne, hvilket alt andet lige betyder, at de mest komplekse og komplicerede patienter behandles i udvalgte regioner.

Dataafgrænsning

Data fra Sikringen indgår ikke i opgørelserne.

¹ Dette gælder dog ikke for opgørelsen af akut beroligende medicin som tvangsforanstaltning, da der ikke indberettes slutdato her, og derfor er der teknisk sat en kunstig slutdato (samme dato som startdato), så man er i stand til at opgøre antallet af berørte personer.

Fastholdelser, der er tilladte tvangsmidler i forbindelse med tvangsbehandling (eksempelvis tvangsmedicinering eller tvangsernæring) på skema 2 indgår ikke i opgørelsen af fastholdelser, der registreres på skema 3.

Udskrivningsaftaler og koordinationsplaner indgår ikke i opgørelsen af "al tvang". Baggrunden er, at det ikke er en tvangsforanstaltning.

Børn og unge

Der skal foretages registrering i tvangsprotokol, når der over for patienter under 15 år og umodne 15-17-årige iværksættes tvangsforanstaltninger i medfør af psykiatriloven i de tilfælde, hvor foranstaltningerne iværksættes mod patientens vilje og uden informeret samtykke fra forældremyndighedens indehaver.

Såfremt disse foranstaltninger iværksættes mod den mindreåriges vilje, men med informeret samtykke fra forældremyndighedens indehaver, betragtes det ikke som tvang i Psykiatrilovens forstand. I de tilfælde hvor en afdeling frivilligt indberetter disse foranstaltninger, tæller de med som tvang.

Der skelnes i nogle indikatorer imellem voksenpsykiatrien og børne- og ungdomspsykiatrien. Som følge af ny psykiatrilov 1/6-2015 sidestilles tvang mod 15-17 årige med vokse og iværksættelser mod patienter under 15 år gøres indberetningspligtigt. Det kan påvirke indikatorerne 7.01-7.03 og 8.01-8.03. Tidligere har Sundhedsstyrelsen kun henstillet til indberetning af iværksættelser mod børn og unge.

Der skal være opmærksomhed på, at Region Syddanmark anvender en aldersdifferentiering for børn og ungepsykiatrien på til og med 19 år.

Frivillige bæltefikseringer

Frivillige bæltefikseringer er medregnet i opgørelsen af bæltefikseringer. Det vil sige bæltefikseringer, hvor patienten selv anmoder om at blive lagt i bælte af tryghedsgrunde.

Andel indlagte som bæltefikseres

Udviklingen i hovedindikatoren "andelen af personer, der bæltefikseres" påvirkes både af udviklingen i antal patienter berørt af bæltefiksering og udviklingen i antal patienter berørt af indlæggelser. Nedlægges der eksempelvis et større antal senge i psykiatrien over de kommende år, må andelen af patienter som bæltefikseringer alt andet lige forventes at stige. Dette skyldes at det må forventes at være de mest komplekse patienter, som fortsat indlægges, og dermed den gruppe som er i størst risiko for at blive bæltefikseret.

Al tvang

I opgørelsen af "al tvang" indgår følgende tvangstyper:

Frihedsberøvelse

Tvangsindlæggelse

Tvangstilbageholdelse

Tvangsbehandling

Tvangsmedicinering

Tvangsbehandling Med ECT

Tvangsernæring

Tvangsbehandling for legemlig lidelse

Tvungen opfølgning efter udskrivelse

Fysisk magtanvendelse

Tvangsfikseringer med bælte

Fikseringer med remme

Anvendelse af handsker

Fastholdelser

Dørafløsning – ikke patientstuer, men yderdøre

Akut beroligende medicin

Skærmning over 24 timer

Beskyttelsesforanstaltninger

Beskyttelsesfikseringer med stofbælte og lignende

Aflåsning af yderdøre

Personlige alarmsystemer

Særlige dørlåse

Andet

Ad 4) Metodevalg

Indikatorerne bliver offentliggjort på regions- og landsniveau. Ligeledes er beregningerne for alle former for tvangsforanstaltninger blevet placeret nederst i opgørelsen.

I opgørelserne i forhold til antallet af borgere i regionen, er der afgrænset på to forskellige måder: Opgørelserne baseret på data fra Registeret for Tvang i Psykiatrien er afgrænset på sygehusregion, mens opgørelserne baseret på befolkningstallet er afgrænset på bopælsregion. Denne inkonsistens skyldes, at det er nødvendigt at bibeholde muligheden for regionerne at genskabe og validere tallene. Dette er ikke muligt, hvis afgrænsningen i TIP-data sker på bopælsregion.

Ad 5) Indikatorbeskrivelse

Nedenfor i tabel 1 ses indikatorerne med beskrivelse af beregningsmetode:

Table 1 - Indikatorbeskrivelse

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
1.01	Andelen af personer der bæltefikseres af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer berørt af bæltefiksering af antal berørt af indlæggelse i perioden.	Andelen udgør forholdet mellem personer, der bæltefikseres, og personer, der er indlagt på en psykiatrisk afdeling i perioden. Den udgør hovedindikatoren og skal ifølge aftalen halveres frem til 2020.	Andelen påvirkes både af nævner og tæller. Derfor bør denne indikator ses i sammenhæng med indikator 1.02, som er indikator 1.01's tæller.
1.02	Antal personer der bæltefikseres	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.	Denne indikator fortæller, hvorvidt populationen af bæltefikserede patienter er faldende eller stigende. Den er tælleren i indikator 1.01.	Indikatoren skal ses i sammenhæng med udviklingen i antal Tvangsindlæggelser Tvangstilbageholdelser Skærmning Tvangsmedicinering Fastholdelser
1.03	Total antal bæltefikseringer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndt er summen af tvang med startdato i perioden.	Bør ses i sammenhæng med indikator 1.04-1.11, som beskriver udviklingen i længden af bæltefikseringerne.	Indikator 1.03 kan godt stige, selvom indikator 1.02 falder, hvis de personer, der bæltefikseres, fikseres oftere. Der kan være en substitution fra lange fikseringer til flere korte fikseringer.
1.04	Længden af bæltefikseringer (median)	Antal timer	Median af varighed af bæltefikseringer målt i timer.	Indikatoren bør ses i sammenhæng med indikator 1.03, som beskriver udviklingen i det totale antal bæltefikseringer. Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Denne indikator skal fortolkes i sammenhæng med indikator 1.03. Hvis antallet af bæltefikseringer falder kan det påvirke medianen. Hvis det eksempelvis er de kortvarige fikseringer der reduceres først, vil medianen stige, fordi anvendelsen af tvang falder.

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
1.05	Længden af bæltefikseringer (nedre kvartil)	Antal timer	Nedre kvartil af varighed af bæltefikseringer målt i timer.	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Skal fortolkes i sammenhæng med indikator 1.03. Hvis antallet af bæltefikseringer falder, kan det påvirke nedre kvartil.
1.06	Længden af bæltefikseringer (øvre kvartil)	Antal timer	Øvre kvartil af varighed af bæltefikseringer målt i timer.	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Skal fortolkes i sammenhæng med indikator 1.03. Selv hvis det samlede antal af bæltefikseringer falder, kan det øge øvre kvartil.
1.07	Total antal bæltefikseringer 0-2 timer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndte bæltefiksering med varighed af 0-2 timer	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Der kan ske en substitution fra få langvarige fikseringer til mange kortvarige fikseringer og omvendt. Det er derfor vigtigt at se udviklingen i indikator 1.07 til 1.12 i sammenhæng.
1.08	Total antal bæltefikseringer 2-8 timer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndte bæltefiksering med varighed af 2-8 timer	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Der kan ske en substitution fra få langvarige fikseringer til mange kortvarige fikseringer og omvendt. Det er derfor vigtigt at se udviklingen i indikator 1.07 til 1.12 i sammenhæng.
1.09	Total antal bæltefikseringer 8-24 timer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndte bæltefiksering med varighed af 8-24 timer	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Der kan ske en substitution fra få langvarige fikseringer til mange kortvarige fikseringer og omvendt. Det er derfor vigtigt at se udviklingen i indikator 1.07 til 1.12 i sammenhæng.

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
1.10	Total antal bæltefikseringer 24-48 timer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndte bæltefiksering med varighed af 24-48 timer	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Der kan ske en substitution fra få langvarige fikseringer til mange kortvarige fikseringer og omvendt. Det er derfor vigtigt at se udviklingen i indikator 1.07 til 1.12 i sammenhæng.
1.11	Total antal bæltefikseringer over 48 timer	Antal påbegyndt	Antal påbegyndte bæltefiksering med varighed over 48 timer. Bæltefikseringer uden slutdato er udeladt.	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	Der kan ske en substitution fra få langvarige fikseringer til mange kortvarige fikseringer og omvendt. Det er derfor vigtigt at se udviklingen i indikator 1.07 til 1.12 i sammenhæng.
1.12	Sum af bæltefikseringer over 48 timers varighed	Sum af antal timer	Den samlede sum af bæltefikseringer over 48 timers varighed. Bæltefikseringer uden slutdato er udeladt.	Indikator 1.04-1.06 og 1.07-1.12 angiver længden af bæltefikseringer på forskellig måde.	
2.01	Antal personer hvor der bruges remme	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start	Brugen af remme er afhængig af brugen af bæltefikseringer. Der kan kun bruges remme, hvis patienten er bæltefikseret.	
2.02	Total antal remme	Antal påbegyndt	Antal påbegyndt er summen af tvang med startdato i perioden.		
2.03	Andelen af personer hvor der bruges remme af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer berørt af fiksering med remme af antal berørt af indlæggelse i perioden.	Indikatoren påvirkes både af udviklingen i antal indlagte og i antal fikseringer med remme.	

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
3.01	Antal personer der får beroligende medicin med tvang	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.	I modsætning til tvangsmedicinering kan beroligende medicin kun gives i enkeltstående tilfælde.	En stigning i denne indikator kan være udslag af substitution fra andre tvangsforanstaltninger som bæltefiksering mm.
3.02	Total antal gange der gives beroligende medicin med tvang	Antal påbegyndt	Antal påbegyndt er summen af tvang med startdato i perioden.		
3.03	Andelen af personer der får beroligende medicin af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer hvor der er anvendt beroligende medicin af antal personer berørt af indlæggelse i perioden.		
4.01	Antal personer der fastholdes	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.		En stigning i denne indikator kan betyde, at der for at undgå bæltefiksering oftere benyttes fastholden over for den enkelte patient. Desuden kan det være, at der skal 3-4 fastholdelser til for at undgå en bæltefiksering. Så man kan ikke antage at forholdet er 1:1 i substitution.
4.02	Total antal gange der fastholdes	Antal påbegyndt	Antal påbegyndt er summen af tvang med startdato i perioden.		
4.03	Andelen af personer der fastholdes af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer berørt af fastholdelse af antal berørt af indlæggelse i perioden.		

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
5.01	Antal personer der skærmes	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.		En stigning i denne indikator kan være udslag af substitution fra andre tvangsforanstaltninger som bæltefiksering mm.
5.02	Total antal gange der skærmes	Antal påbegyndt	Antal påbegyndt er summen af tvang med startdato i perioden.		
5.03	Andelen af personer der skærmes af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer berørt af skærmning af antal berørt af indlæggelse i perioden.		
6.01	Antal personer der tvangsmedicineres (omfatter ikke akut beroligende)	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.	Tvangsmedicinering omfatter den tvangsmedicinering iværksat på psykiatriske afdelinger, samt de tvangsmedicineringer, der under særlige vilkår kan være iværksat på somatiske afdelinger.	
6.02	Andelen af personer der tvangsmedicineres af antal indlagte	Andel i pct.	Andel beregnes som antal personer berørt af tvangsmedicinering af antal berørt af indlæggelse i perioden.		
7.01	Antal af børn og unge under 18 der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start. Alder er beregnet ved startdato for tvang.		

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
7.02	Andel af børn der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørt af frihedsberøvelse af antal berørt af indlæggelse i perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for indlagte er beregnet ved periodens start.		
7.03	Antal børn der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for borgere er beregnet ved periodens start.		
7.04	Antal voksne der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start. Alder er beregnet ved startdato for tvang.		
7.05	Andel af voksne der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørte frihedsberøvelse af antal berørt af indlæggelse i perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for indlagte er beregnet ved periodens start.		
7.06	Antal voksne der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for borgere er beregnet ved periodens start.		

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
7.07	Antal personer der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start. Alder er beregnet ved startdato for tvang.		
7.08	Andel personer der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørt frihedsberøvelse af antal berørt af indlæggelse i perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for indlagte er beregnet ved periodens start.		
7.09	Antal personer der tvangsindlægges eller tvangstilbageholdes pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for borgere er beregnet ved periodens start.		
8.01	Antal af børn og unge under 18 berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start. Alder er beregnet ved startdato for tvang.	<p>Indikator 8.01-8.09 indeholder al tvang i forbindelse med indlæggelse, ophold og behandling på en psykiatrisk afdeling (skema 1-4). Indikatorer for al tvang er primært med i forhold til at monitorere substitutionseffekter.</p> <p>Indikatoren er opgjort på unikke CPR-numre, hvilket betyder, at personer, der berøres af flere former for tvang, kun optræder én gang i indikatoren.</p>	<p>Indikatorerne 8.01-8.09 summerer over forskellige tvangsbegreber. Man bør derfor være varsom i fortolkningen af udviklingen i den. Eksempelvis sidestilles bæltefiksering med skærmning i opgørelsen af denne indikator.</p>

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
8.02	Andel af børn berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørt af tvang af antal berørt af indlæggelse i perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for indlagte er beregnet ved periodens start.		
8.03	Antal børn berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for borgere er beregnet ved periodens start.		
8.04	Antal voksne berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start. Alder er beregnet ved startdato for tvang.		
8.05	Andel af voksne berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørt af tvang af antal berørt af indlæggelse i perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for indlagte er beregnet ved periodens start.		
8.06	Antal voksne berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang. Alder for borgere er beregnet ved periodens start.		

Nr.	Indikator	Enhed	Beskrivelse	Fortolkning og sammenhæng	Forbehold og substitutionseffekt
8.07	Antal personer berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger	Antal berørt	Antal berørt er unikke personer, hvor tvang er startet før periodens udløb og sluttet efter periodens start.		
8.08	Andel personer berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger i forhold til antal indlagte	Andel i pct.	Andel er beregnet som antal personer berørt af tvang af antal berørt af indlæggelse i perioden.		
8.09	Antal personer berørt af en eller flere tvangsforanstaltninger pr. 100.000 borgere i regionen	Antal pr. 100.000	Antal pr. 100.000 borgere i regionen primo perioden. Alder er beregnet ved startdato for tvang.		